

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Satirer, 1720-42

Citation: Falster, Christian: "Satirer, 1720-42", i Falster, Christian: *Satirer, 1720-42*, udg. af Aage Schiøttz-Christensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1982, s. 38. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster05-shoot-idm140600520388448/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Satirer, 1720-42

38 *Chr. Rantzau som garant*

Holbergs fortale er dateret d. 12. jan. 1722, d.v.s. at han har fældet sin dom om Falster uden at kende hans to sidste satirer, i hvilke det politiske engagement først blev rigtig åbenbart. Alene af titlernes sigte mod utidig rangsyge og uforsvarlig recommendation høres det, at der i dem er et konkret indhold af politik, og det er både vægtigt og dristigt.

I den sidste af de to går Falster mindst lige så langt som Holberg nogensinde, og da han ikke disponerede over en humor som Holbergs, forekommer han også uforsonligere: man kunne som paradoks hævde, at hans idealisme blev større, fordi hans personlighed var mindre!

Det er symptom på det samme, at hvor Falster taber mødet, finder Holberg noget andet at tage sig for.

13.

Da Falster gav sig i lag med farligere emner, blev Chr. Rantzau igen hans gode rådgiver.

Blandt korrespondenterne er han den eneste, der drøfter satirerne med ham – uden falbelader, ganske *sans façon*.

I sit brev af 11.3.1721¹⁴ beskæftiger han sig først med »Disse Tidens onde Optugtelse« og går derefter over til de almindelige vilkår for satyriske skrifter.

Han veed på latin, at fjøjelighed skaffer venner, men sandheden had, og på fransk, at satirikeren kan komme til at ofre en ven for en vittighed. Derefter kommer det egentlige på hans tunge og urene dansk:

Særdeles er det Wanskeligere i disse lande og tider end ellers, jo mindre *Moecenates* og jo større

Chr. Rantzau som garant 39

barbaries, jo ømmere *Auditorium*; ved disse *Generale reflectiones* bør dog *publicum* intet miste, og vil H^E Rector gjøre mig dend ære at lade mig see *Manuscripted* skal jeg med oprigtighed efter beste skiønsomhed melde min betenckning, og huor wit jeg siufnes uden vovelighed kand gaacs.

Det er ord af en sand *vir perillustris*! Den åndsoverlegne mand erkender, at som dannelsesgraden er i disse tider og lande, er det svært at være satiriker uden at blive misforstået, men af hensyn til det umodne publikum selv skal denne art digtning alligevel fortsættes, og før sit eget vedkommende vil han leve op til den forpligtelse, der tilfalder ham som højtstillet person med overblik: ud fra den position tilbyder han samarbejde, idet han vil påtage sig at gennemgå satirikerens manuskript, hvis denne vil gøre ham den ære at lade ham se det.

Det mest bemærkelsesværdige er tilbudet om oplysning om, hvor langt der uden vovelighed kan gås.

Uden vovelighed! Deri ligger forståelsen af, at satirikerens *eo ipso* er politiker, Falster allerede med den første satire. Dernæst siger ytringen meget om Rantzau selv. Når man kan gå så og så langt *uden* vovelighed, indbefatter det, at man *med* vovelighed kan og bør gå endnu længere, d.v.s. at der i denne højtplacerede mand sidder en protest, og man forstår, hvorfor Christian d.6. ikke yndede ham og i sine private breve lod sin uvilje mod ham skinne igennem.¹⁵

Falster har gjort brug af det reelle tilbud. Af brev til ham af 17.2.23¹⁶ fremgår det, at Rantzau faktisk

har modtaget manuskripter til satirer fra ham til bedømmelse:

Jeg har været gandske fattig ved at jeg fra anden haand end HE' *Rectors* egen har faaet et tryckt *Exemplar* af *Utidige Recommendationer*, vel havde jeg seet det *Manuscript*, mens *bonâ fide*, ei *afcopiered* det, som noget der dend tid ei endnu var liused tiltænct.

Heraf ses, at Falster har sendt et manuskript til Rantzau, samt at denne har haft det liggende til bedømmelse, da det, som endnu ikke er tiltænkt lyset, jo indtil videre befinder sig på et foreløbigt og uafgjort stade.

Men at der også kan være tale om flere manuskripter og da netop manuskripterne til de to udpræget politiske satirer, fremgår af Rantzaus fejlagtige »Utidige Recommendationer«, idet han i den titelangivelse kontaminerer de to: den *utidige* rangsyge og den uforsvarlige *recommendation* blandes sammen til hans forkerte »Utidige Recommendationer«.

Han kender altså dem begge. I kraft af kontaminationen forbliver det uklart, hvilke af de to han her taler om. Men den uklarhed er mindre væsentlig i forhold til den sandsynlighed, at han har inspiceret dem begge to på beddingen, før de løb af stabelen.

Falster har anset samarbejdet med Rantzau som en kaution. Men forsigtig, som han var, har han med den sidste af de fem satirer ment at have nået, hvad der for ham var den yderste grænse af det vovelige, og dette har i forbindelse med hans nye værdighed som kgl. embedsmand bevæget ham til at holde inde. Fra

De sidste satirer udtalt politiske 41

nu af vil han kun hellige sig, hvad der er værdigt for en alvorlig mand.

I det følgende brev fra Rantzau fra nytår 1724¹⁷ tales der nu heller ikke længer om nogen satiredigtning. Rektoren berømmes for sin »høye Lærdom, Preiselige og opbyggelige Lif og Lefnet, samt uendelige arbejdsomhed«. Dette er embedsmandsdyder. Men det synes at være den Falster, der var før embedsmanden, Rantzau har for øje, når han med klang af farvel til noget og overgang til noget andet slutter med at bede Falster om, at »dend samme gode *opinion* og fortrolighed HE' Rector hidtil har haft til mig, maatte mig ligeledes her efter Reservéris«.

Senere har den udmærkede mand som den eneste opfordret Falster til at fortsætte satiredigtningen. I et utrykt brev af 13. 1. 1725 skriver han, at han i det nye år vil »ønske os nogle nye Skrifter fra Hr. Rectors Haand, og at af de forige kand vi ei andet end der af vente os nye fornøycelse og opbyggelse ...«.

Men Falster lader sig ikke lokke. Han er ikke længer så villig, som da han begyndte.

14.

Filosofien i »Dend U-tidige Rang-syge« – det første og blidere af de to udpræget politiske digte – er den, at personligheden skal gøre sig gældende ved sin egenverdi. Falster kunne ikke ane, at den filosofi engang skulle komme til at reducere en salvet monark til borger Louis Capet, og havde han vidst det, ville han være meget forfærdet tilbage.

For ham er det et sokratisk anliggende. Man skal